

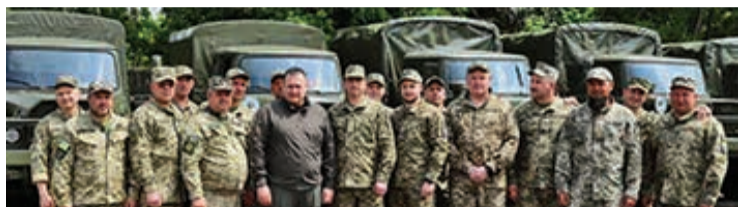
Уміть, гитайте, І гужоту научайтесь, Ї свого не цурайтесь. /Т.Шевченко/

ДНІПРО

№ 17-18
(1129-1130)
Травень
2023 року

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА ПЕДАГОГІЧНА ГАЗЕТА

Видається
з грудня
1993 року

• Для наших Оборонців Дніпро придбало ще 20 потужних вантажівок (на додаток до 600 придбаних), що вже поїхали на фронт.

«На кожний обстріл ми відповідатимемо допомогою ЗСУ. За кожен нашу страчену душу відповідатимемо помстою. Величезна подяка нашим землякам, усім платникам податків, чий кошти йдуть на придбання необхідного для українських оборонців. Разом до Перемоги!», – каже міський голова Дніпра Борис Філатов.

• У травні 129-та бригада отримала 6 вантажних автомобілів. Із початку війни Рада оборони Кривого Рогу передала бригаді вже понад 150 різних автомобілів.

Із 24 лютого Військова адміністрація Кривого Рогу закупила понад 300 одиниць автомобільної техніки. Це машини швидкої допомоги, пікапи, джипи, вантажні автомобілі підвищеної прохідності та інше. Вони закуплені за приватні кошти.

ТОП 3 БПЛА, ЯКІ КУПУЮТЬ НА PROZORRO

1. DJI Mavic 3 FMC	2. DJI Mavic 3E Enterprise	3. Autel Evo II Dual 640T
478 штук закуплено	432 штук закуплено	88 штук закуплено
121 265 грн середня вартість	170 400 грн середня вартість	275 390 грн середня вартість

• Журналісти проекту «Наші гроші» проаналізували закупівлі літальних апаратів у «Прозорро», здійснені від початку вторгнення. З'ясувалося, що дві сотні замовників з України – міська влада, сільради, держпідприємства, військові частини – дві третини своїх закупівель присвятили саме «весільним дронам», що бережуть життя наших воїнів на фронті. Найбільші закупівлі (понад 100 мільйонів грн) здійснила міська влада Дніпра та Кривого Рогу, що удвох закупили 40 % безпілотників у грошовому вимірі.

«Хоч іскру кожен. Іскру – кожен. Всі разом – буде Україна»

Наталка НІКУЛІНА

• На Донеччині працює мобільна стоматологія, яку облаштував бойовий медик Олександр Александровський (позивний «Стоматолог»). Чоловік – з Маріуполя, після початку повномасштабної війни переїхав до Дніпра та долучився до ЗСУ.

• Сімейний та дитячий психолог Валентина Ісканіна у фейсбуці написала: «Спільно із психологами, які навчалися за програмою тренінгу «Food4Body – Food4Soul» Міжнародної федерації психологів-надзвичайників, на чолі з волонтером-міжнародником Меліндою Ендреді (Іспанія), надали психологічну допомогу вимушеним переселенцям у шелтері благодійного фонду «Оберіг Дніпра» (керівник Олександра Науменко, м. Дніпро).

• У Дніпрі учні та викладачі Дніпровського центру професійно-технічної освіти туристичного сервісу (директор Ніна Войтович) для участі у відеоконкурсі «Незабутні гастрономічні традиції України. Вишиванка» створили торт у формі рушника завдовжки 2,5 метри. Випікали його кілька днів, на виготовлення використали 270 яєць та 18 кілограмів повидла. Скуштували самі з колективом, а частину відвезли до Дніпровського центру соціальної підтримки сімей та дітей. Окрім випічки, фахівці центру готують соління, соуси та інші страви, які передають на фронт для військових.

• 3 травня в Італії відбувся фестиваль «Sanremo Junior». Серед учасників була заявлена українка – 13-річна співачка Софія Самолюк. Однак вона відмовилася виступати, оскільки за кілька годин до початку заходу організатори оголосили про участь у ньому росіян. Зі сцени вона зачитала (<https://www.facebook.com/nmedvedeva1/videos/862873198652547>) промову про відмову від участі, де пояснила свій вчинок. «Я вирішила, що не можу співати сьогодні. Я дізналася про учасника з росії – країни, яка вже вбила понад 500 українських дітей. Тому не можу співати на одній сцені з представником країни-терориста. Дякую всім за розуміння, вірю, що наступного року представника цієї країни не буде. Будь ласка, підтримуйте Україну», – зазначила дівчинка.

• Ця 89-річна бабуся зв'язала 450 ковдр і светрів, щоб віддати їх собакам у притулок. Її добрі справи свідчать, що сила волі може проявити себе незалежно від віку.

• Софія, 10-річна мешканка Новомосковська, створює прикраси з бісеру і всі зароблені з продажу кошти віддає на потреби ЗСУ. Вона відправила для захисників вже 30265 гривень.

• Юна команда волонтерів з Новомосковська.

• Вітаємо із Днем вишиванки! Це день, обарвлений різноманітними кольорами і візерунками, в який вишиванки переможною хвилею прикрашають нашу країну і кожен заклад освіти, зокрема й Дніпровську академію неперервної освіти.

День пам'яті та примирення

У Дніпрі представники керівництва області й міста, військового командування, силових структур, ДСНС вшанували пам'ять жертв Другої Світової війни. Присутні поклали квіти до Вічного вогню, схилили голови у хвилині мовчання, згадали подвиг тих, хто боронив людство від нацизму і переміг його. Вшанували жертв жорстоких режимів – нацистського та радянського.

«Нині росія забруднила руки кров'ю безневинних. Задля своїх імперських амбіцій країна-терористка готова трошити все навкруги. Втім, диктатору ніколи не здобути слави. Бо слава на боці тих, хто стоїть за мир!», – зазначив начальник Дніпропетровської ОВА Сергій Лисак.

Учасники церемонії одягли червоні маки. Квітка – не лише європейський, але й український символ скорботи. В Україні здавна казали: маки цвітуть там, де пролилася козацька кров.

День пам'яті та примирення відзначають щороку 8 травня – в річницю капітуляції нацистської Німеччини. Внесок України в це – величезний. Під час Другої Світової загинуло 8 мільйонів українців та представників інших національностей, що мешкали на території нашої держави.

Вшануємо пам'ять жертв політичних репресій

На Дніпропетровщині представники обласної влади, правоохоронці, рятувальники, військові, духовенство, громадські діячі та люди, родини яких зазнали репресій і терору, вшанували пам'ять жертв політичних репресій – поклали до меморіалу квіти пам'яті, провели панахиду, схилили голови у хвилині мовчання.

«Сьогодні жалобний день, коли страшні сторінки історії нагадують про себе. Вшануємо пам'ять усіх невинних жертв тоталітарного режиму. І ще раз хочемо голосно заявити, що подібні явища – це величезний злочин. На жаль, наш нинішній ворог використовує ті ж методи. Катують людей у підвалах, силоміць вивозить дорослих і дітей», – сказала заступниця начальника Дніпропетровської ОВА Ірина Грицай.

Вона додала, що Україна та цивілізований світ мають докласти максимум зусиль, аби знешкодити державу-терориста.

«У нашому товаристві 95 % людей, близькі родичі яких були репресовані: вислані за межі України, розкуркулені, розстріляні,

ув'язнені, депортовані. Ми не лише зберігаємо пам'ять. Ще допомагаємо людям оформити статус реабілітованої особи», – наголосив голова обласного Товариства політв'язнів та репресованих Іван Дремлюга.

Меморіал «Поле скорботи» побудований на символічному місці. Саме тут у 1930-і та на початку 1950-х років був розташований спеціальний об'єкт НКВС.

«Тут відбувалися розстріли жертв політичних репресій. Позаду мене будинок, куди звозили в'язнів з п'яти областей. Є дані, що місце поховання розстріляних залили бетоном, аби приховати сліди злочинів», – розповів краєзнавець, заслужений журналіст України Микола Чабан.

Він додав, що винищували інтелігенцію, робітників, селян, священників, студентів. Для України це – трагедія і біль.

В Україні пам'ять жертв політичних репресій офіційно вшановують з 2007 року щорічно у третю неділю травня.

Фотоконкурс до Дня вишиванки

Конкурс провела Дніпропетровська обласна військова адміністрація. Загалом учасники опублікували понад 1 тисячу дописів. Серед них обрали двох переможців.

Учасники мали зробити світлину у вишиванці. Викласти знімок на своїй сторінці у мережі «Фейсбук» із хештегом [#Вишивана Дніпропетровщина](#) та відмітити Дніпропетровську ОВА. Призерів обрали серед тих, хто виконав усі умови та зібрав найбільше вподобайок.

Серед них – Юлія Євтушенко. Дівчина поділилася світлиною своєї доньки Аріни. Фотографії першокласниці у національному вбранні, з синьо-жовтим стягом зібрала понад 900 лайків.

Понад 600 вподобайок – у священнослужителя Владислава Тимофієва. Він зазначив: «Таким чином ми, Українці, зможемо ще більше поширити свою культуру».

Молоді вчені з Дніпропетровщини у Румунії вибороли нагороди на Європейській виставці креативності та інновацій

«EUROINVENT»

Юні дослідники з Дніпропетровської області представили проекти у галузях цифрових технологій і медицини та здобули дві золоті медалі.

«Я розробив девайс, що аналізує температуру, рівень вологості, вуглекислого газу. Моя система допоможе контролювати параметри у зачиненому автомобілі. Якщо користувач не відповідає на оповіщення, пристрій відправляє показники на спеціальний сайт. У разі небезпеки компанія, що обслуговує пристрій, вирушить на допомогу. Система

може використовуватися у будь-якому ізольованому приміщенні. Сподіваюся, моя розробка зацікавить спонсорів та зможе врятувати чиєсь життя», – розповів 17-річний дніпрянин Ілія Рябко, який виборов «золото».

Переміг і 16-річний дніпрянин Роман Родинський. Юнак вивчав методи перетиснення судин нирок. Каже: у майбутньому хоче стати нейрохірургом.

«Щоб успішно, з мінімальними втратами крові, провести операцію на нирках, хірурги використовують перетиснення судин. На жаль, після таких маніпуляцій 82 % людей мають проблеми з

кровоносною та нервовою системами, шкірою та інші патології. Ми намагалися визначити найбільш універсальний та безпечний метод перетиснення», – пояснив Роман.

Дослідники – вихованці обласного відділення Малої академії наук України.

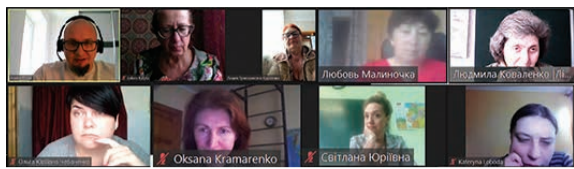
XV виставка «EUROINVENT» відбулася у румунському місті Ясси. До неї долучилися 750 вчених з різних країн. Команда України здобула 13 золотих, 2 срібні медалі і 13 спеціальних нагород.

Пресцентр Дніпропетровської обласної військової адміністрації

Семінар Гете-Інституту

Найефективнішою формою навчання вчителів іноземної мови є, безперечно, проектно-моделююча діяльність, участь у роботі творчих ініціативних груп і проблемних лабораторій. В умовах колективної співпраці відбувається поєднання знань досвідчених спеціалістів і майстрів своєї справи та молодих вчителів, які прагнуть знань, умінь і навичок. На виражену систему педагогічної діяльності досвідчених учителів із сукупністю взаємопов'язаних і взаємозумовлених компонентів навчання покладаються різноманітні наукові підходи, теорії, інновації, спроби молодих педагогів, відкритих до пошуку нових знань, до нових способів їх реалізації. Через моделі-зразки, які розробляють творчі групи, здійснюється якісне безперервне оновлення всіх функцій форм навчання, відбувається інтеграція традиційного й нового (інноваційного). Через моделювання

активних методів навчання вчителі-початківці набувають власний досвід, у них складається цілісне уявлення про системність педагогічної праці, формуються професійно важливі якості суб'єктів діяльності.

Цієї весни вчителі німецької мови – слухачі курсів Дніпровської академії неперервної освіти – тричі зустрічалися онлайн з майстрами Гете-Інституту (3 модулі, останній – 15-16 травня). Дякуємо спеціалістам інституту за підтримку і якісний практикум. Кожен учасник отримав сертифікат. А влітку охочі зможуть відпочити і відвідати практичний тренінг з німецької мови у Болгарії.

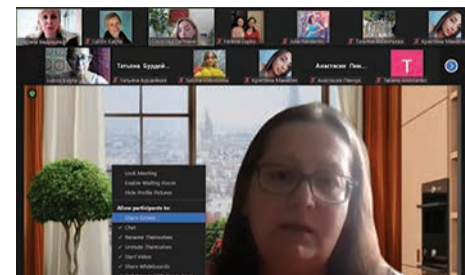
Любов КАЛИТА, методист навчально-методичної лабораторії вивчення базових дисциплін Академії

23-24 травня у Дніпровській академії неперервної освіти відбувся обласний вебінар для молодих вчителів іноземної мови

«Інтерактивні технології навчання»

Одна з основних тенденцій сучасної освіти – існування в режимі інноваційного розвитку, постійному пошуку нового, інтеграції традиційного з інноваційним. Такий підхід потребує якісно нових результатів підготовки молодих педагогічних кадрів. В умовах формування інноваційного вчителя і проектування його підготовки наголос робиться не на виконавцеві професійних функцій, а на суб'єкті діяльності, який усвідомлює її мету і відповідає за її результати, здатного самостійно і компетентно ухвалювати рішення, готового до саморозвитку і самокорекції.

Молоді вчителі **французької та німецької мов** отримали цінні поради та надихнулися творчістю

провідних вчителів області. Вчительки Юлія Мовчан, Олена Лапко (ССЗШ № 126 м. Дніпра); Світлана Сідорова, Тетяна Бурдейна (ССЗШ № 141 м. Дніпра); Людмила Лабуз (директор Благодатнівської школи Широківської селищної ради); Вікторія Бублова (ліцей № 7 м. Нікополя); Юлія Найдено (ліцей № 11 м. Павлограда); Марина Биданцева (ліцей № 11 м Кам'янського) залюбки ділилися своїм досвідом.

Професійна кар'єра педагога

Із 10 по 26 травня 2023 року відбулося навчання педагогічних працівників області, яке проводила навчально-методична лабораторія професійного розвитку педагогічних та науково-педагогічних працівників Академії.

До навчання на тему «Професійна кар'єра педагога та соціальні ініціативи в рамках професійного розвитку», долучилося понад 170 педагогічних працівників закладів загальної середньої та дошкільної освіти. Вони активно працювали над питаннями профілактики професійного вигорання у діяльності педагога; актуалізації самоосвіти і саморозвитку; вдосконалення творчих здібнос-

тей; розширенням діапазону саморефлексії; гармонізації середовища професійної діяльності.

Програма навчання була насичена практичними вправами. Учасники вдосконалювали навички побудови траєкторії професійного розвитку, своєї кар'єрної стратегії; створювали орієнтовний алгоритм для побудови самоосвітньої діяльності; формували блок-схеми внутрішньо-групових цінностей, що є основою корпоративної культури педагогічного колективу; презентували виконані завдання.

Освітня область обмінювалися думками щодо важливості взаємопідтримки та взаємо-

розуміння, взаємоповаги та позитивного мислення як дієвих механізмів досягнення успішності не лише кожного працівника в колективі, а й колективу в цілому та закладу як юридичної особи.

Оксана МИРОНЕНКОВА, методист навчально-методичної лабораторії професійного розвитку педагогічних та науково-педагогічних працівників Академії

29 травня 2023 року ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти Дніпровської академії неперервної освіти за участю спеціалістів відділу освіти осіб з порушенням слуху Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України організував і провів науково-методичну конференцію

«Освіта осіб з порушенням слуху: сучасність та перспективи»

Насичена програма конференції містила два інформаційні блоки.

Роботу першого блоку «Основні засади освіти дітей з порушенням слуху у сучасних умовах» розпочала Оксана Таранченко, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник відділу освіти дітей з порушеннями слуху ІСПП доповіддю «Нова вісь координат для трансформації освіти дітей з ООП», в якій презентувала сучасне бачення освітніх технологій як спільного інструментарію для всіх учасників освітнього поля, та окреслила пріоритетні позиції на найближчу перспективу повоєнної відбудови. Далі Валентина Жук, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник цього відділу виступила з доповіддю «Формування слухомовленнєвих навичок у дітей з порушенням слуху:

особливості педагогічної роботи», де йшлося про основні аспекти корекційно-розвиткової роботи зі слухопротезованою дитиною. Наголошено, що кінцевий результат, а відповідно і мета кохлеарної імплантації глухої дитини раннього віку в тому, щоб за допомогою імпланту та корекційно-розвивальних занять вона навчилася розуміти мову оточуючих, розмовляти, використовувати мову для спілкування та пізнання довкілля і завдяки цьому розвивалася, як дитина зі слухом.

Світлана Толошна, методист ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти Дніпровської академії неперервної освіти представила доповідь «Адаптивна фізична культура дітей з порушенням слуху», де проаналізувала основні напрямки роботи з дітьми, що мають порушення слуху, навела приклади вправ та ігор для практичного використання на уроках фізичної культури або заняттях з лікувальної фізичної культури.

Участь в розгляді теми блоку взяли також Світлана Литовченко, Віталій Литовченко, Володимир Шевченко.

Робота другого блоку «Сучасні тенденції та технології освіти дітей з порушенням слуху» розпочалася з доповіді «Комплексна психолого-педагогічна оцінка розвитку дитини з порушенням слуху в ІРЦ – теоретичні основи та практичні аспекти» Яни Полупанової, завідувача ресурсного центру Академії. Окреслено складові успішного розвитку дитини з порушенням слуху, деталізовано організацію процесу комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини з порушенням слуху в ІРЦ.

Ольга Вовченко, доктор психологічних наук, старший дослідник, старший науковий співробітник відділу освіти дітей з порушеннями слуху ІСПП виголосила доповідь «Сон за умов війни», де розкрила важливість сну для людського організму за умов воєнного стану та надала загальні

рекомендації для оптимізації сну дітей з порушенням слуху.

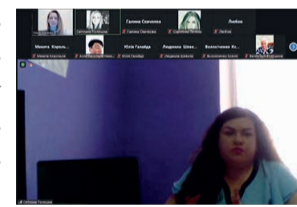
Завершив роботу блоку Микита Корольов, методист ресурсного центру Академії доповіддю «Психологічні особливості дітей з порушенням слуху та їх класифікація», де була представлена актуальна інформація про закономірності психічного розвитку дітей з порушенням слуху.

Також, до обговорення теми цього блоку конференції долучилася Віра Литвинова.

У заході взяли участь понад 100 освітян.

Відеозапис конференції розміщено на ютуб-каналі Дніпровської академії неперервної освіти за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=RYkJulcur0s>

За інформацією ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти Академії

17-19 травня 2023 року за інформаційної та методично-організаційної підтримки Національної академії педагогічних наук України, Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» в режимі онлайн відбулась

XIV Міжнародна виставка «Сучасні заклади освіти»

Захід організувала компанія «Виставковий Світ». Він об'єднав заклади освіти в найскладніший для України час повномасштабної війни для демонстрації їхнього потенціалу, презентації освітніх і наукових інновацій, проєктів щодо модернізації змісту освіти, ефективних технологій професійного розвитку педагога, обміну кращим досвідом науково-педагогічної праці в умовах швидкоплинних процесів глобалізації та інтеграції у світі.

До виставки долучилися 388 учасників із Вінницької, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Запорізької, Івано-Франківської, Київської, Кіровоградської, Луганської, Львівської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Хмельницької, Черкаської областей, м. Києва, а також Польщі, Литви, Румунії, Угорщини, Естонії. Серед них – заклади вищої, фахової передвищої та післядипломної освіти, наукові установи, навчально-методичні (науково-методичні) центри професійної (професійно-технічної) освіти, заклади П(ПТ)О, загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти, органи управління освітою (обласні, міські, районні, об'єднаних територіальних громад), центри професійного розвитку педагогічних працівників, постачальники програм і рішень для освітнього процесу.

Привітання учасникам, організаторам і гостям надіслали президент Національної академії педагогічних наук України Василь Григорович Кремень та директор Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» Євген Володимирович Баженов.

За участю керівників, провідних фахівців і науковців Міністерства освіти і науки України, Національної академії педагогічних наук України, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», практичних працівників освітньої галузі, а також учнів, батьків і широкої громадськості відбулися 65 онлайн-заходів: науково-практичні конференції, семінари, круглі столи, презентації, майстер-класи та ін.

Учасники заходів обговорили питання: стану впровадження та перспектив розвитку STEM-освіти в Україні; організації навчального інформаційно-цифрового простору в закладах освіти в умовах дистанційного навчання; підвищення якості освіти в закладах освіти; ефективні методи та форми організації національно-патріотичного виховання здобувачів освіти; теоретико-методичні та практичні засади організації психологічної допомоги дітям війни; підвищення фахової компетентності педагога; навчання та супроводу дітей із особливими освітніми потребами в сучасних умовах; збереження психічного здоров'я учасників освітнього процесу шляхом розвитку стресостійкості; досвід роботи

ЗП(ПТ)О в роботі з підприємцями, роботодавцями, щодо працевлаштування майбутніх робітників у різних галузях економіки; особливостей військово-фізичної підготовки здобувачів освіти в умовах воєнного стану тощо.

17 травня 2023 року за організаційної та методичної підтримки Дніпровської академії неперервної освіти відбувся **флешсеминар «Формула «4К» в дії: технології формування навичок XXI століття»**. Сприяли проведенню заходу директор Криворізького ліцею «Джерело» Наталія Карленко та директор Дніпропетровського багатопрофільного навчально-реабілітаційного центру № 6 Галина Мегега, які не лише були спікерками, а й надали можливість педагогам своїх закладів презентувати на семінарі особистий досвід з питань сучасних освітніх інновацій для розвитку креативності здобувачів освіти на уроках літератури, інноваційних технологій для розвитку критичного мислення на уроках фізики та астрономії профільних класів, використання формули «4К» в проєктній діяльності на уроках хімії та інформатики, а також у роботі з дітьми з ООП. Слухали і брали безпосередню участь в роботі флешсеминару майже 50 осіб із Дніпропетровської, Сумської, Чернігівської, Київської областей.

Оргкомітет виставки для закладів вищої освіти та П(ПТ)О провів рейтинговий виставковий конкурс із нагородженням лідерів Гран-Прі «Вища освіта України», «Післядипломна освіта України», «Професійна (професійно-технічна) освіта України», «Міжнародна діяльність», «Інноваційна й наукова діяльність». За підсумками рейтингового конкурсу **Дніпровська академія неперервної освіти отримала Гран-Прі «Післядипломна освіта України»**.

Для закладів-учасників виставки організатори провели **конкурс в 11-ти тематичних номінаціях**:

1. Інтеграція освіти та науки України у європейський простір: здобутки, проблеми, перспективи.
2. Експериментальна математика в природничих науках і технологіях: від ідеї до прототипу.
3. Виховання національної еліти – запорука майбутнього розвитку українського суспільства.
4. Організація інклюзивного навчання дітей з ООП під час воєнного стану.
5. Модель STEM-закладу освіти: стратегії, структура, напрями та форми діяльності.
6. Збереження психічного здоров'я учасників освітнього процесу шляхом розвитку стресостійкості.
7. Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес: сучасні рішення та перспективи розвитку.

8. Траєкторія розвитку фахової компетентності педагога як змістовний інструмент безперервного навчання впродовж життя.

9. Трансформація професійної освіти в умовах воєнного стану та перспективні напрями її оновлення для розбудови повоєнної економіки.

10. Упровадження сучасних підходів до військово-фізичної підготовки здобувачів освіти.

11. Формула «4К» в дії: технології формування навичок XXI століття.

Зклади освіти області до початку виставки надіслали в електронному вигляді на розгляд оргкомітету свої конкурсні роботи. Під час виставки підбито підсумки конкурсу у тематичних номінаціях. Заклади-переможці отримали від організаторів нагороди – золоті, срібні та бронзові медалі. Крім того, вперше в історії конкурсу автори конкурсної роботи – переможці – отримали сертифікату.

Загалом, заклади освіти області, що взяли участь у виставці у колективному форматі на чолі з департаментом освіти Дніпропетровської ОДА вибороли 19 медалей: **13 золотих, 5 срібних, 1 бронзову**.

Переможці Дніпропетровщини:

1. Кам'янський науковий ліцей імені Анатолія Лигуна у номінації «Інтеграція освіти та науки України у європейський простір: здобутки, проблеми, перспективи» – нагороджений золотою медаллю;
2. Нікопольський природничо-математичний ліцей № 26 у номінації «Експериментальна математика в природничих науках і технологіях: від ідеї до прототипу» – золота медаль;
3. Дніпровський НВК № 61 «Загальноосвітній навчальний заклад І-ІІ ступенів – техніко-економічний ліцей» у номінації «Виховання національної еліти – запорука майбутнього розвитку українського суспільства» – золота медаль;
4. Кам'янський ліцей № 30 у номінації «Виховання національної еліти – запорука майбутнього розвитку українського суспільства» – золота медаль;
5. Черкаський ліцей Новомосковського району у номінації «Виховання національної еліти – запорука майбутнього розвитку українського суспільства» – срібна медаль;
6. Кам'янський ліцей № 29 у номінації «Організація інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами під час воєнного стану» – золота медаль;
7. Кам'янський ліцей № 3 у номінації «Організація інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми

потребами під час воєнного стану» – золота медаль;

8. Кам'янський ліцей № 9 у номінації «Організація інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами під час воєнного стану» – золота медаль;

9. Жовтоводський КЗПО «Центр дитячої та юнацької творчості» у номінації «Модель STEM-закладу освіти: стратегії, структура, напрями та форми діяльності» – золота медаль;

10. Піщанський ліцей Новомосковського району у номінації «Модель STEM-закладу освіти: стратегії, структура, напрями та форми діяльності» – срібна медаль;

11. Вищетарасівський ліцей Мирівської сільської ради Нікопольського району у номінації «Збереження психічного здоров'я учасників освітнього процесу шляхом розвитку стресостійкості» – срібна медаль;

12. Кам'янська спеціальна школа «Гармонія» у номінації «Збереження психічного здоров'я учасників освітнього процесу шляхом розвитку стресостійкості» – срібна медаль;

13. Дніпропетровська спеціальна школа № 12 у номінації «Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес: сучасні рішення та перспективи розвитку» – золота медаль;

14. Дніпропетровська спеціальна школа № 10 у номінації «Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес: сучасні рішення та перспективи розвитку» – срібна медаль;

15. Дніпровська академія неперервної освіти у номінації «Траєкторія розвитку фахової компетентності педагога як змістовний інструмент безперервного навчання впродовж життя» – золота медаль;

16. Кам'янський ліцей № 25 у номінації «Траєкторія розвитку фахової компетентності педагога як змістовний інструмент безперервного навчання впродовж життя» – золота медаль;

17. Криворізький ліцей «Джерело» у номінації «Формула «4К» в дії: технології формування навичок XXI століття» – золота медаль;

18. Кам'янський академічний ліцей № 15 у номінації «Формула «4К» в дії: технології формування навичок XXI століття» – золота медаль;

19. Знаменівський заклад дошкільної освіти «Казка» Піщанської сільської ради Новомосковського району у номінації «Формула «4К» в дії: технології формування навичок XXI століття» – бронзова медаль.

Ольга ПИЛИПЕНКО,
завідувач НМЛ
інформаційних технологій та
STEM-освіти Академії

Думскролінг у сучасному світі

Глобальна пандемія вже завдала руйнівного удару по психічному стану здоров'я, а новини про війну, бойові дії посилили вже наявні почуття страху та невизначеності, примножуючи тривогу. Згідно з даними Офісу Генерального прокурора, станом на 24 січня в Україні від збройної агресії росії постраждали 1373 дитини. Це ті, хто загинув або отримав поранення. Ще 14 578 дітей депортовані, а 343 вважаються зниклими безвісти (на жаль, це не остаточні дані). Але щиро кажучи, в Україні немає дітей, які б не постраждали від війни. Навіть ті, хто не бачив жакіть на власні очі, не мав поранень і не втрачав батьків, мають складнощі у спілкуванні, емоційні гойдалки та підвищений рівень тривоги.

Люди, які вже не перебувають посеред конфлікту, можуть дивуватися, чому їхнє психічне здоров'я потерпає від новин та світлин, які вони бачать. Частково це можна пояснити тим фактом, що нашому мозку природно виявляти загрози, щоб захистити нас від потенційної небезпеки. Це може призвести до майже нестримного, постійного перегляду новин, щоб допомогти психологічно підготуватися до гіршого. Так постає явище, відоме багатьом як думскролінг або думсерфінг – споживання великої кількості негативних новин в інтернеті за короткий проміжок часу. Експерти з питань психічного здоров'я вважають, що така практика може завдати шкоди психічному здоров'ю. Зрозуміло, що війни впливають психологічне здоров'я населення, яке безпосередньо піддається насильству. Люди страждають від депресії, тривоги, посттравматичного стресового розладу, біполярного розладу або шизофренії. Згідно зі звітом Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), війна в Україні вплинула на нас і впливатиме ще довго. Це нормально – відчувати весь спектр почуттів, тривоги і страхів. Страх – це природне почуття, що попереджає людей про небезпеки та загрози. При занепокоєнні організм отримує сигнал тривоги, що є природною реакцією на стрес, підвищується рівень адреналіну. Люди оцінюють рівень небезпеки в ситуації та виважують варіанти дій, щоб вжити відповідних захисних заходів. Зазвичай це уникнення, очікування або напад. Фізичні та емоційні симптоми тривоги можуть призвести до панічних атак. Тривога може мати такі прояви: перехоплення подиху або задишку, відчуття паніки, біль у грудях, прискорене або неритмічне серцебиття, біль у животі, розлад травлення, головний біль, безсоння тощо. Тривога може спричинити психологічні дисоціативні розлади (стани, за яких стаються збої у пам'яті, усвідомленні, ідентичності або сприйнятті), такі як деперсоналізація та емоційна сплячка – відчуття нереального, відстороненість і часто – нездатність відчувати емоції.

Чимало людей, які врятувалися з небезпечних місць і наразі перебувають в Україні чи за кордоном, а також із тих, котрих не сильно торкнулася війна страждають на **синдром уцілілого** (психологічна реакція на травму або стресову ситуацію, коли людина почуває провину за те, що в неї все добре, та нав'язливу думку, що вона живе незаслужено). Цей синдром може виникати внаслідок війни, насильства, катастроф, аварій та інших подій, що сильно вплинули на життя людини.

Синдром уцілілого паралізує людину з двох причин: 1. Провина за перебування у привілейованому стані за рахунок інших або в порівнянні з іншими, що

здаються «неповноцінними» (тобто, живуть у гірших умовах). 2. Через відчуття того, що зроблено недостатньо для запобігання катастрофі та її наслідкам.

Синдром уцілілого може мати такі симптоми: тривога, депресія, порушення сну, астенія (втомлюваність, слабкість), роздратування, перепади настрою, соціальну замкнутість, відчуття безпорадності, думки про суїцид, постійне відчуття провини, негативні думки та почуття.

Як допомогти дорослим і дітям з синдромом уцілілого?

Перш за все, важливо розуміти їх і бутитерплячим. Дотримуйтесь цих **порад**:

- **Будьте емпатичними**, намагайтеся поставити себе на місце вашої близької людини і зрозуміти, через що вона зараз проходить.

- **Слухайте**. Дозвольте вашій близькій людині говорити про свої почуття та думки, але не стимулюйте її до серйозних розмов, якщо вона не хоче ділитися переживаннями.

- **Не давайте легковажних порад**. Не кажіть, що робити, якщо ви не експерт у цій галузі.

- **Підтримуйте свою близьку людину**. Допоможіть їй знайти ті справи, що зменшують стрес і тривогу.

Ми важко сприймаємо порушення принципу справедливості, за яким добрих винагороджують, а поганих – карають. Залишитися живими, здоровими, в комфортних умовах – переживається як зрада щодо до інших, які не вижили чи постраждали, чи живуть у поганих умовах. Це викликає постійний внутрішній конфлікт. Потрапляння в пастку провини також заважає нам діяти. Війна в Україні згубно впливає на сім'ї та особливо на дітей різного віку. Люди відчайдушно прагнуть безпеки, намагаються поїхати подалі від лиха, чимало українських учнів навчаються у школах різних європейських країн, США, Канади. Вчителі мають навчитися поводитися в такій кризовій ситуації, знати як підтримувати учнів, які недавно приєдналися до класу, і як інтегрувати їх у групу. Це непросте завдання, адже кожен учень – індивідуальність, кожна ситуація унікальна, а вчителі мають виявляти співчуття, педагогічний такт та інтуїцію.

Отже, що ви можете робити як учитель? Варто подумати, як спілкуватися в класі без залучення слів. Добре спочатку поклатися на невербальні комунікативні стратегії, такі як малювання чи пантоміма. Можна попросити учнів поділитись тим, який колір, символ чи зображення відбивають їхні почуття. Учні можуть показати, що вони відчують, за допомогою пантоміми, використовуючи жести та картки. Можна створити «скриньку Пандори», куди кожен охочий покладе таємне повідомлення про свої страхи, скриньку зачинити і сховати (справжню чи віртуальну, залежно від форми проведення заняття). Можна використовувати книжки з малюнками та оповіданнями, щоб допомогти дітям досягнути відповідні поняття та подумати про свою поведінку щодо інших. Можна зробити «возик добра», куди учні та вчителі класти-муть повідомлення про те, за що вони вдячні (щось повсякденне).

Важливо знаходити час, щоб вислухати, якщо дитина хоче виговоритись, не кваплячи її. Іноді учні не хочуть спілкуватись – вони можуть перебувати

в стані психологічної гібернації (сплячки), або вони вже впоралися зі стресом і не хочуть повертатися до нього. Не робіть припущень щодо минулого учнів, і дайте їм знати, що за потреби вони можуть з вами поговорити. Може бути корисним укласти «контракт класу» з чіткими правилами, що застосовуються у кризових ситуаціях в класі. Намагайтеся бути максимально гнучкими і мудрими. Як і у випадку з усіма складними темами, вчителі мають усвідомлювати емоційний вплив подій на учнів, тому їм потрібно приділяти пильну увагу тим школярам, у яких члени сім'ї, можливо, залишилися в зоні бойових дій чи перебувають в горнілі війни, є її безпосередніми учасниками. Вчителі мають створити безпечне середовище для учнів, щоб ті могли обмірковувати обставини, запитувати та отримувати роз'яснення щодо поточної ситуації. Доречно помічати сильні сторони учнів, любов до Батьківщини, захоплення героїзмом Збройних Сил України, їх стійкістю і мужністю, гордістю за свою культуру, за волонтерство, за кожен внесок учнів, який вони роблять у шкільну спільноту.

Ситуація, що склалась, дуже болюча для всіх нас, і нікому, зокрема, вчителям, не вдасться впоратися з усім розмаїттям проблем, з якими вони стикаються, не дбаючи про власні потреби. У стресових ситуаціях нам потрібно багато хорошої / позитивної енергії для підтримки нашої життєдіяльності та емоційного стану. Дуже важливо навчитися розвивати емоційну стійкість, яку також називають емоційною кмітливостю, тобто здатністю емоційно відновлюватися після стресових ситуацій. Насамперед, визнайте та прийміть почуття та думки, що виникають – усі вони значні, навіть тяжкі. Прийняття допомагає подолати болючі ситуації. Уникайте когнітивних пасток (розумових хиб), таких як катастрофізація мислення (очікування найгіршого можливо результату і ереккання, що, коли це трапиться, неможливо буде це пережити) або тунелювання (концентрування уваги лише на негативних аспектах ситуації, ігноруючи будь-що позитивне). Не зациклюйтеся на думках, живіть моментом, цінуйте дрібниці й контролюйте те, що ви можете контролювати. Це дасть вам відчуття свободи та панування над ситуацією.

І насамкінець: щоб уникнути стресових ситуацій перевіряйте отриману вами інформацію.

Триває 15-й місяць повномасштабної війни росії проти України. За цей час з'явилися сотні телеграм-каналів, де щохвилини з'являються новини – перевірені й ні. Одні поширюють паніку, в інших відбувається «зрада», треті, навпаки – заспокоюють. Коли кожна людина може зазирнути у телеграм і наперед «знати», що є причиною, наприклад, повітряної тривоги, викривлена інформація може напряму загрожувати безпеці. Але як знати, яка інформація є перевіреною та кому можна довіряти? Інтернет-ЗМІ «The Village Україна» розмістили серію матеріалів про медіаграмотність. Тож, як правильно споживати й аналізувати інформацію?

Поради центру стратегічних комунікацій «The Village Україна»:

1. Перевірте текст; зверніть увагу на заголовок, джерела та висвітлення деталей. Порівняйте заголовок та основний текст – чи відповідає заголовок змісту новини? Якщо в ньому є маніпуляція,

перекручена цитата, заголовок не відповідає тому, про що йдеться далі – не довіряйте цій новині.

2. Перевірте джерело інформації: воно має бути в кожній якісній новині. З'ясуйте, хто про це сказав: офіційний представник чи експерт, який з'явився в ефірі «позавчора»? Коли була оприлюднена подана інформація, фото чи відео? Чи справжні документи, на які посилається автор новини?

Погана ознака, якщо в новині: анонімне джерело; зовсім немає джерела; немає гіперпосилання, звідки походить інформація, або гіперлінк (гіперпосилання) не працює; посилання на невідомих експертів.

Знайдіть першоджерело та перечитайте його – чи збігається інформація в новині та першоджерелі? Цитату подали дослівно чи переповіли, перекутувши зміст?

3. Будьте прискіпливі до деталей – іноді в новинах щось подають як правдивий факт, а насправді експерт говорить про ймовірність – щось може статися, а може й ні.

Часто ми читаємо новини в режимі автопілота, не заглиблюючись у суть, читаючи тільки заголовки та ключові моменти. Через це у нескінченному потоці інформації важко щоразу докопуватись до суті. Спробуйте ставитись до цього, як до гри у фактоперевірника (фактчекера). Ретельно аналізуйте, будьте вдумливі та зосереджені, коли споживаєте контент.

Там, де складно розібратися самому, можна звернутися до ресурсів і професійних фактоперевірників, що викривають дезінформацію:

- лічильник фейків сайту «Детектор медіа», де у режимі реального часу моніторять усі дезінформаційні «вкиди»;

- організація «StopFake» збирає аналітику та розбирає найбільш віральну й небезпечну фальшиву інформацію з 2014 року;

- бот «Перевірка» для Telegram і Viber від медіаресурсу «Gwara». Туди можна надіслати будь-яку новину, щоб протягом доби дізнатися її фейк-статус. Новини в боті перевіряють професійні фактчекери та журналісти;

- ресурс «Антологія брехні» проекту «VoxCheck» групує фальшиву інформацію за темами.

Перевірити світлинку на правдивість зображення допоможуть:

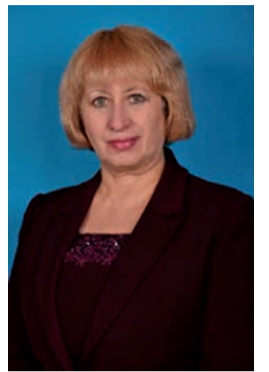
- опція пошуку за зображеннями «Google Images». Завантажте файл у пошуковик, аби побачити, коли та де було вперше використано фото;

- сервіс «TinEye», що відстежує публікацію зображення в інших медіа (але не охоплює соцмережі). Можна побачити, на яких ще сторінках з'являвся завантажений файл;

- онлайн-сервіс «Forensically» – аналізує різні шари зображення. Може показати нерівномірні шуми на відредагованому графічному редактором фото.

Не поширюйте неправдивої інформації. Не дайте жодного шансу себе обманути. Вірте у Збройні Сили України і в нашу Перемогу.

Любов КАЛИТА, методист навчально-методичної лабораторії вивчення базових дисциплін Академії

STEAM-уроки: проблеми та виклики

Бурхливий розвиток техніки та технологій суттєво коригує освітній процес. Найзатребуванішими спеціалістами стали працівники IT-галузі, професіонали у галузях високих технологій та інженерно-технічні фахівці. В подальшому потрібними стануть нові професії: IT-інженери, IT-генетики, проєктувальники роботів, оператори безпілотників, кліматологи, екологи, сіті-фермери.

Час вимагає від представників цих професій серйозної підготовки, орієнтування в сучасних технологіях, комунікабельності та інтеграції у різні науки і галузі. Ця тенденція набирає обертів, і тому питання підготовки фахівців високого рівня є актуальним зараз і буде в майбутньому. Ось чому STEAM-освіта нині в тренді і є орієнтиром для багатьох, хто готовий до серйозних викликів сьогодення.

Застосування елементів STEAM на уроках технологічного напрямку допомагає створити інноваційну та цікаву навчальну програму, що сприяє розвитку різних компетентностей та навичок учнів.

Упровадження елементів STEAM-освіти на уроках технологічного напрямку потребує певних умінь та навичок учителя. Адже, якість проведеного заняття чимало залежить від підготовки педагога та від його бачення проблеми. Розглянемо деякі виклики впровадження STEAM-освіти, та шляхи вирішення цих нагальних проблем.

Проведення STEAM-уроків передбачає ретельне планування та підготовку, адже для таких занять необхідно залучити набагато більше інформації та ресурсів, ніж для звичайного уроку. Вчитель має ясно усвідомлювати,

що означає STEAM-підхід та які його основні принципи, мати відповідний рівень компетентностей у науках, технологіях, інженерії, мистецтві та математиці. Окрім того, необхідно забезпечити цілісність уроків та відповідність навчальним програмам.

Також постає проблема забезпечення необхідним обладнанням та інструментами для виконання учнівських проєктів, що на сьогодні важко вирішується, адже таке обладнання є дороговартісним. До того ж, щоб навчати здобувачів освіти роботі на ньому, необхідно, щоб спочатку наставники опанували ці верстати.

Під час проведення STEAM-навчання передбачаються нові підходи і в системі оцінювання. Використовуючи гнучкі методи оцінювання, що нині набирають популярності серед учительства, особливо враховуючи реалії дистанційного навчання, педагоги мають змогу оцінювати не лише знання, а й навички та компетентності учня. Це дуже важливо, адже учень має розуміти, як формується його оцінка та що саме треба зробити, щоб змінити її на кращу.

Учитель постійно має пам'ятати про заохочення учнів до співпраці, розвиток їхньої креативності та оригінальності, комунікативності та соціальних навичок, самостійності та самоорганізації.

Враховавши ці основні аспекти, вчителі технологічного напрямку можуть успішно застосовувати STEAM-підхід та стимулювати розвиток учнів у різних галузях.

Для досягнення цих цілей вчителям можна **рекомендувати**:

1. Отримати спеціальну підготовку. Існують спецкурси та

програми підготовки вчителів зі STEAM-підходу, що допоможуть їм набути необхідні знання та навички.

2. Розробляти план уроку з урахуванням основних принципів STEAM-підходу та включенням практичних завдань, що дають змогу учням застосувати свої знання та навички на практиці.

3. Запрошувати на уроки зовнішніх експертів з різних галузей, які допоможуть учням зрозуміти, як їхні знання та навички можуть бути застосовані у реальному житті.

4. Використання різних технологій та програм для підтримки STEAM-підходу на уроках технологічного напрямку, наприклад, робототехніки, 3D-принтерів, мультимедійних засобів.

5. Надважливою складовою проведення уроків є застосування проєктного підходу. Проєкти є невід'ємною складовою STEAM-освіти, адже вони дають змогу учням використовувати свої знання та навички на практиці, вирішувати проблеми та розв'язувати складні задачі. Розробити проєкти, що поєднують елементи науки, технології, інженерії, мистецтва та математики.

6. Забезпечити доступ до необхідного обладнання та матеріалів. STEAM-підхід на уроках технологічного напрямку може потребувати різноманітного обладнання і матеріалів, таких як: електронні компоненти, датчики, двигуни, лабораторне обладнання, креслярські інструменти, артикули мистецтва тощо. Підготувати перелік необхідних матеріалів та забезпечити їхню доступність.

7. На заняттях необхідно встановити зв'язок теми уроку з реаль-

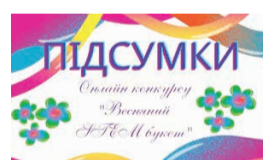
ним життям. STEAM-підхід дає змогу учням зрозуміти, як їхні знання та навички можуть бути застосовані у повсякденні. Включати до уроків приклади з життя, використовувати відео- та аудіоматеріали, щоб демонструвати різноманітні застосування STEAM-технологій у різних галузях. І, звичайно ж, використовувати доквілля як наочність.

8. Забезпечити умови для колективної роботи – важливої складової у STEAM-підході, співпраці та обміну ідеями між учнями.

При використанні STEAM-підходу вчителі мають пам'ятати про те, що цей підхід не є самоціллю і його мета – не лише розвиток навичок, а й у розвиток критичного та творчого мислення і співпраці. Тому, вчителям слід дати учням змогу вирішувати проблеми та завдання в колективі, заохочувати їх до самостійного вирішення задач та використання творчих підходів.

Також слід пам'ятати, що в STEAM-підході немає жорстких рамок, і вчителі можуть самостійно визначати, які елементи STEAM є найважливішими для їхніх учнів та як їх можна поєднувати з іншими методиками та підходами до навчання.

Олександр ТЕСЛЮК, учитель трудового та професійного навчання (трудове навчання, тракторна справа, креслення) Маломихайлівського ліцею ім. І.Г. Скакуна, Синельниківський район

1-31 березня Дніпровська академія неперервної освіти та освітній проєкт «STEM на Дніпрі» в рамках Європейської кампанії «STEM Discovery Campaign-2023» і VI Всеукраїнського фестивалю «STEM-весна» провели онлайн-конкурс

«Весняний STEM-букет»

Для участі у заході зареєструвались 1875 учасників, проте лише 1509 з них виконали технічні умови конкурсу повністю.

Переважна кількість учасників – здобувачі освіти та педагогічні працівники Дніпропетровщини, долучилися також і здобувачі освіти із Закарпатської, Львівської, Донецької, Черкаської, Вінницької областей. Вони подали фотографії своїх робіт, що формують уявлення про STEM (світлина букету, учасника з букетом та фотоколаж). Це весняні STEM-композиції, що в оригінальній, незвичній формі культивують ідеї STEM, транслюють ідеї сучасної науки та техніки.

У своїх роботах конкурсанти використовували технології інженерного дизайну; різноманітні матеріали: природні, декоративні та оздоблювальні.

Протягом березня оприлюднено роботи, отримані від учасників, у мережі «Інстаграм» на сторінці проєкту https://www.instagram.com/stem_na_dnipri/. За місяць створено 1584 дописи, а це

4752 фотографії зі STEM-букетами.

У квітні організатори конкурсу провели оцінку фотографій із

виготовленими власноруч STEM-букетами і відзначили авторів 63 робіт дипломами переможця конкурсу.

Бажаємо учасникам подальших перемог і творчих здобутків!

Команда STEM на Дніпрі: Оксана БУТУРЛІНА, завідувач кафедри управління інформаційно-освітніми проєктами Академії, доцент, кандидат філософських наук; ОЛЬГА ПИЛИПЕНКО, завідувач навчально-методичної лабораторії інформаційних технологій та STEM-освіти; ОЛЬГА ЗАПОРОЖЕЦЬ, методист НМЛ ІТ та STEM-освіти Академії

ВІД ЗАПЕРЕЧЕННЯ ДО БРЕХНІ

(Події 1932-1933 рр. в оцінках сталінського керівництва)

Коли йдеться про трагедію 1932-1933 рр., яка пізніше отримала назву «Голодомор», то, зазвичай, відзначається, що в СРСР існувала тотальна «закритість», замовчування цієї події.

Проте, в СРСР, не зважаючи на офіційну позицію керівництва країни, що масового голоду в цей період не було, безперечно існувало розуміння, що з погляду цивілізованого суспільства голод 1932-1933 рр. – це злочин. І його потрібно приховувати, або, принаймні, заперечувати. Недаремно і правонаступниця Радянського Союзу російська федерація, де вже давно панує глорифікація сталінського періоду в історії СРСР, всіляко відкидає той факт, що український голод, не зважаючи на певні формальні «зачіпки», є геноцидом і підлягає дії «Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього». Звідси і замовчування та фальсифікація інформації про ті події.

Але постає питання: «Чи могла така масштабна подія не мати офіційного тлумачення?» Принаймні, якщо не для всіх громадян СРСР, то для власної політичної еліти, активної в політичному плані частини населення та світової громадськості? Звісно, ні! І таке тлумачення з'явилося вже в розпал Голодомору.

Цікаво, що саме говорили радянські лідери і як вони пояснювали ситуацію в сільському господарстві.

Як зразок заперечення повідомлень про голод, що з'являлися в західному світі і, водночас, приклад першої публічної реакції вищого партійного керівництва СРСР, можна згадати доповідь Й. Сталіна «Ітоги первой пятилетки» на об'єднаному Пленумі ЦК та ЦКК ВКП(б) 7 січня 1933 р. У своєму виступі спочатку він навіть уривки зі статей з деяких західних газет. Зокрема – з «Нью-Йорк Таймс», листопадовий номер за 1932 рік: «Коллективизация позорно провалилась. Она привела Россию на грань голода». От що відповів на це Сталін: «Едва ли стоит критиковать авторов этих отзывов. Я думаю, что не стоит, так как эти «твердолобые» люди принадлежат к той породе... для которых факты не имеют значения...».

Отже, вище керівництво СРСР про голод згадує, але сам його факт заперечує.

13 травня 1933 р у Й. Сталіна відбулась бесіда з американським полковником Раймондом Роббінсом, який приїхав в СРСР як при-

ватна особа, щоб, за його словами, на власні очі зрозуміти де правда, а де брехня про становище в СРСР. Короткий запис бесіди пізніше, в 1951 р. було розміщено у 13-томному зібранні творів Йосипа Сталіна. Запитання полковника Роббінса: «Второй вопрос, который меня, в этой связи интересует, это вопрос о положении сельского хозяйства... Каждый год утверждают, что Россия в этом году обязательно умрет от голода. Я хочу ознакомиться с фактами в области сельского хозяйства». Отже, інформація про голод, нехай і вустами іноземця, оприлюднюється. Яка реакція Сталіна? Він уникає прямої відповіді, ні словом не обмовляючись про факти голодування. «Я не хочу этим сказать, что все это, т. е. коллективизация и прочее, проходят у нас гладко. Трудности есть, конечно, и не малые... Несмотря на это, все же подавляющее большинство крестьян стоят за коллективизацию...».

У цьому ж сенсі, але вже з високої міжнародної трибуни, звучить промова наркома іноземних справ М. Литвинова на пленарному засіданні Світової економічної конференції в Лондоні 14 червня 1933 р. У ній нарком наголошує, що на відміну від західних країн, що потерпають від економічної кризи, СРСР поступально далі напрошує свої економічні показники. «Благодаря особенностям экономической структуры моей страны мировой кризис ни в коей мере не может влиять и не влияет на непрерывный подъем ее экономической жизни, что подтверждается отсутствием таких явлений как безработица, падение заработной платы... Я уже отмечал, что признаки кризиса отсутствуют в Советском Союзе, которому удалось при прогрессивном развитии кризиса в других странах успешно развивать свое хозяйство невиданными темпами».

На міжнародному рівні, по лінії Наркомату іноземних справ, відбувалося і пряме заперечення голоду. Так, у травні 1934 р. Повірений у справах СРСР у Німеччині Бессонов заявив німецькому міністрові закордонних справ протест з приводу антирадянських випадів у промові райхсканцлера Гітлера на «Конгресі праці», де, зокрема, йшлося про мільйонні жертви голоду. Текст цього протесту надруковано в газеті «Правда».

Яскравим прикладом применшення голоду та його наслідків є одне з місць промови Й. Сталіна, виголошеної 11 лютого 1933 р. на Першому Всесоюзному з'їзді кол-

госпників-ударників. Підкреслю, в розпал голоду. «Говорят, что путь колхозов есть правильный путь, но он трудный. Это верно лишь отчасти. Конечно, трудности на этом пути имеются. Хорошая жизнь даром не дается. Но дело в том, что главные трудности уже пройдены, а те трудности, которые стоят перед вами, не стоят даже того, чтобы серьезно разговаривать о них. Во всяком случае в сравнении с теми трудностями, которые пережили рабочие лет 10-15 тому назад, ваши нынешние трудности, товарищи колхозники, кажутся детской игрушкой». Те, що, «між рядками» Сталін, говорячи про «трудности», мав на увазі передусім їх продовольчий аспект у порівнянні сучасних питань і подій громадянської війни, промовисто свідчать інші його слова, акцентція на харчовій проблемі: «Я мог бы вам рассказать некоторые факты из жизни рабочих в 1918 году, когда целыми неделями не выдавали рабочим ни куска хлеба, не говоря уже о мясе и других продуктах питания... и это продолжалось не месяц и не полгода, а целых два года... Сравните-ка ваши трудности и лишения с трудностями и лишениями, пережитыми рабочими, и вы увидите, что о них не стоит даже серьезно разговаривать».

Про те, що відбувалося на селі наприкінці 1932 - першій половині 1933 рр. на офіційних нарадах і форумах, партійні діячі не могли не говорити. Надто масштабні події, наслідки, і надто значна сфера економіки, що була ними охоплена. Але і називати речі «своїми іменами» вони не могли. На означення ситуації в сільському господарстві використовували термін (насправді, для радянської риторики не новий) «прорыв». Про «прорыв», скажімо, багато говорили на XVII з'їзді ВКП(б), що відбувся у січні-лютому 1934 р., зокрема представники української делегації. Про прорив у сільському господарстві України говорив керівник українських комуністів Павло Постишев. А також старий більшовик, голова Всеукраїнського Центрального виконавчого комітету Григорій Петровський. Чи не менш відомий і впливовий партієць, очільник Дніпропетровської організації ВКП(б) Мендель Хатаевич: «... мы, актив КП(б)У, сумели к настоящему времени ликвидировать прорывное положение на Украине. Мне кажется, партия может сейчас с полным спокойствием смотреть на Украину, потому что те трудности, которые были

год тому назад на Украине, мы под руководством ЦК ВКП(б) сумели ликвидировать».

П. Постишев термін «прорыв» для характеристики українського сільського господарства буде використовувати і пізніше, наприклад, під час промови «Советская Украина на пороге 1936 года», що була виголошена на III зльоті колгоспників-ударників Київської області 26 листопада 1935 р. Очевидно, що навіть порівняно успішні для села 1934-1935 рр., не згладжували у пам'яті трагічні 1932-1933-ті. І радянські керівники спеціально чи вже мимоволі поверталися у недалеке минуле. Розділ «Итоги 1935-го сельскохозяйственного года на Украине» Постишев починає не з середини, що було б логічно, а з початку 1930-х. «Вы достаточно хорошо знаете, что 1931 и 1932 годы были годами глубокого прорыва на Украине как в сельском хозяйстве, так и в промышленности, и в строительстве советской украинской культуры». Звучать мотиви виправдання більшовицької політики і у порівнянні долі трудящих у радянській та польській Україні. «Половина рабочих без работы, а безработица – это голод, это холод, это жизнь на улице».

Отже, основні цинічні меседжі радянських партійних можновладців:

Події 1932-1933 рр. – це, насамперед, «прорыв» у сільському господарстві. Головна проблема – зрив хлібозаготівель.

Проблем з постачанням продовольства не існує.

Економічні проблеми можливі лише в капіталістичних країнах.

Якщо ж проблеми з продовольством і є, то це ніщо порівняно з труднощами пролетарських центрів періоду громадянської війни.

І все це на фоні мільйонних смертей у колишній «житниці Європи».

Валентин РИБАЛКА,
начальник експозиційно-виставкового та видавничого відділу Музею спротиву Голодомору, м. Дніпро

Моє Придніпров'я Травень

1 • 160 років тому (1863 р.) народився **Микола Йосипович Лебедєв**, видатний вчений-гірник, ректор Катеринославського гірничого інституту, засновник наукової школи стратиграфії Донбасу. Написав понад сто наукових робіт, присвячених палеонтології та стратиграфії палеозойських відкладень. Помер під час наукового відрядження до Харкова 1931 р.

• 125 років тому (1898 р.) у селі Кам'янському (нині – місто) народився **Рудольф Карлович Крікент**, видатний хірург і вчений, автор понад вісімдесяти друкованих робіт із хірургії. Помер 9 вересня 1963 р. у Дніпропетровську, похований на Запорізькому кладовищі.

8 • 60 років тому (1963 р.) народився **Валентин Миколайович Пучков-Сорочинський**, головний хормейстер Дніпропетровського академічного театру опери та балету, заслужений діяч мистецтв України.

14 • 125 років тому (1898 р.) відбулося **перше богослужіння в Кам'янському костелі Святого Миколая**.

18 • 120 років тому (1903 р.) у м. Катеринославі народився **Микола Сергійович Поляков**, вчений у галузі гірничої механіки, академік АН УРСР, один із засновників дисципліни «Рудниковий транспорт». Автор понад 300 друкованих робіт, 30 винаходів. Помер 5 грудня 1991 р. у Дніпропетровську, похований на Сурсько-Литовському кладовищі.

22 • 225 років тому (1798 р.) у м. Катеринославі засновано **першу лікарню** як комплекс «богоугодних» закладів Приказу громадського піклування («Приказ общественного призрения») на Соборній площі, що складався з богадільні, будинку для душевнохворих і лікарні, де було 30 ліжок і працював 1 лікар. Із 1867 р. – Катеринославська губернська земська лікарня. Нині – Дніпропетровська обласна лікарня ім. І.І. Мечникова.

24 • 25 років тому (1998 р.) у м. Дніпропетровську створено **музей «Літературне Придніпров'я»**, який є однією із шести філій Дніпропетровського історичного музею.

27 • 205 років тому (1818) у м. Катеринославі народився **Микола Дмитрович Мизко**, український і російський журналіст, літературний критик, перекладач і фольклорист. Помер у Москві 27 травня (8 червня) 1881 р.

31 • 335 років тому (1688 р.) на теренах Війська Запорозького неподалік місця, де р. Самара впадає у р. Дніпро, за наказом царського уряду гетьман Іван Мазепа почав **будівництво Богородицької фортеці**. (Залишки фортеці збереглися неподалік сел. Шевченкове на лівобережжі міста Дніпра.)

Травень – 55 років тому (1968 р.) у м. Дніпропетровську відкрито **підвісну канатну дорогу**, що сполучила Монастирський (Комсомольський) острів із нагірною частиною міста. Будівництво 717 метрової канатної дороги тривало у 1966-1968 рр. Архітектор – Едуард Петрович Чубаров (1936 р.н.), головний архітектор міста Дніпропетровська (1991-1998), конструктори – Анастасія та Лариса Бобровнікови.

Подала Світлана ЖИЛІНСЬКА, завідувач краєзнавчого відділу ДОУНБ (з календаря «Моє Придніпров'я»)

Продовження. Початок у № 13-14 (квітень 2023)

Ольга Киця
***

Стоїть малюк, закривши оченята,
На личку рана, куртка вся брудна,
До ротика підносить рученята,
А у кремлі радіє сатана!
Де дівся дід, де іграшки поділись?
Де ліжечко, в якому тихо спав?
Де теплий плед,

під ним із татом грілись,
Коли мороз за носика щипав.
Де книжечка із добрими казками?
Машинки, ними грався з дідусем.
А де усе, що так любила мама?
Куди, скажіть, поділося усе?
Стоїть малюк, не може зрозуміти,
Що він зробив позаногу комусь.

Чому сидять заплакані діти,
І стогне чийсь згорьований татусь.
Бабуся в крик – і падає на землю,
Благає всіх: «Рятуйте, допоможіть!»
Бо десь отам, у цій руїні темній
Її донька з онуками лежить.
Це будуть перші

спогоди дитинства:
Руїни, сльози, страх і крик людей.
Навіки закарбується це звірство
У душах всіх скалчених дітей.

Євгенія Комарова
***

Скажи мені, люба, –
скінчився вже лютий?
Лежу я під кригою, холодом скутий.
Нема ні хреста, ні самої могилі...
Скажи мені, люба, – шпакі прилетіли?
Скажіть мені, люди,

чи лютий розтанув?
Лежу у багноці, розчавлена танком.
Ніхто не ховає, та й що там ховати...
Згадай мене, сестро!
Згадай мене, брате!

Скажіть мені, друзі,
скажіть і сусіди –
чи там, нагорі, розпустилися квіти?
Лежу під завалом, накрита стіною.
Скажіть мені, друзі –
вже пахне весною?

Скажи мені, мамо,
скажи мені, тато, –
Вже можна
без шапки надворі гуляти?
Бо шапку згубив я, коли мені в спину
поцілів солдат із чужої країни.

Скажи мені, Боже, – Ти чуєш?
Ти бачиш?
Ти поряд сидиш і у розпачі плачеш.
Давай мені руку, скажи: «паляниця»!
Ми сонце запалим –
і лютий скінчиться.

Соф'я Переверзєва, учениця
7 класу Дніпровського НВК № 87
***

Дорогою весняною в Карпатах
Йшли біженці – донька й мати.
– Дивися, яка квітка, мама!
Я її сфоткаю, як раз для інстаграму
Жовтенька квітка,
на фоні неба голубого –
Ось буде патріотика готова!
– Ні, доню, – відповіла мати.
Не треба кольорів

для патріотики шукати.
Бо справжні патріоти мають знати,
Як треба Рідну Землю захищати!
Бо справжні патріоти зараз у бою.
Для того,
щоб дивилась ти на квіточку свою.

ГОЛОС УКРАЇНИ

Життя всіх воїнів –
то справжній подвиг!
Ціною може бути їх буття,
останній подих.

І захищають нас вони від зла,
Щоб на Землі на Нашій
Квіточка твоя росла!!!

Соломія Українець
***

Я все життя тебе буду чекати.
Частинка серця, мій милий сину.
Ти з днем народження
мене мав привітати,
але в цей день став Ангелом. Загинув...
Кати мою тоді вирвали душу.
З кожним днем –
то все більші страждання.

З болем тим я повік жити мушу
і вже марні усі сподівання.
Ти для мене був сонце і небо.
Не живу в цьому світі – існую.
Я думками завжди біля тебе,
не побачу вже й не почую.
Ріки сліз у минуле несуть,
щоб забути і згадати.
Бог мені тебе дав, мабуть,
щоб щасливою могла стати.
Непомітно так підростає.
Хотів бачити все і знати.

Таку водачу веселу мав,
хоч любив і бешкетувати.
Машинки більш за все любив,
різні колекції збирати.
Малим це був, а говорив,
що авто власне хочеш мати.
В школу, як діти всі, ходив.
Спритний такий і завжди в русі.
Допомазати мамі любив,
якщо попросять, то це і бабусі.
Ти мріяв швидше підрости.
Машину дорого собі купити.
Не знали ми, не думали тоді,
що хлопчик просто поспішає жити.

Коли пішов ти на війну,
Наш сон тривожний став, короткий...
Дзвонив, не нарікав на втому.
Страху не знав, країну боронив,
живим вернутися обіцяв додому.
Молилися, щоб Бог тебе беріг.
Бабуся і хрещена Господа просили,
Щоб ти прийшов на рідний
свій поріг і щоб тебе
від кулі захистили.

Та чорний ворон звістку приніс в дім.
Неначе громом вдарило – «Загинув».
І світ став чорним в ту хвилину всім.
Як далі жити нам без тебе, сину?
Мені як серце вирвали з грудей.
Я досі божеволію від болю.
Сльози лились рікою із очей.
«За що мені?» – свою питала долю.
Не пам'ятаю, як до нас везли,
обвиту прапором ту чорну домовину.
І як її на цвинтар понесли.
А я кричала:

– Рано тобі, сину!!!
Я знаю, що ти чув наш крик і плач.
Вітер холодний нам приніс із неба:
– За сивину, бабусенько, пробач.
Мій хрещений, плакати не треба.
Двоюрідні і рідні сестри
і брати втирали сльози
і не розуміли,
Що Іванко ніколи не прийде назад.
За що його кати прокляті вбили?!
Лишилася могила у квітках.
Свічки горять. Ікони плачуть в храмі.
Не передали вам той біль в словах,
який повік буде боліти мамі.
Для неї син залишився живим.

Сльози не висохнуть і не мине тривога.
Не дай нам, Боже, молодих синів,
раніше себе провести до Бога...

Вічна пам'ять тобі, сину мій...
Я прийшов у свій дім.
І з порогу кричав тобі:
– Мамо!

Сумно так було в нім.
Ти сиділа й вмивалась сльозами.
Підійшов, обійняв.
Не відчула ти рук моїх, нене.
Я стояв і мовчав.
Ти дивилася ніби повз мене...

Мені як серце вирвали з грудей.
Без сина не живу я, а існую.
Щодня, рікою сльози із очей,
Сергія не побачу й не почую.
Немилий світ – бо в нім його нема.
Ночі без сну і чорна кожна днина.
Чому Господь синів в нас забирає?
Для мене він надія був єдина...

Минає рік гіркий, ніби полин.
Що доля написала – не змінити.
Біль втрапи не лікує часу плин,
лише навчить з тим болем далі жити...
Мені б тебе побачити. На мить.
Востаннє обійняти, рідний сину.
Бог один знає, як душа болить
відтоді, як почула те – загинув...
Тепер, щоранку каву п'ю сама.
З світлинами твоїми розмовляю.
Живеш у серці, хоч поруч і нема.

Я не віддам тебе. Не відпускаю...
У спогадах шукаю забуття
Де твою руку у своїй тримаю.
Там залишилося усе моє життя,
в минулому. Майбутнього немає...
Для мене ти, синочку, був усім.
Кмітливий, жвавий, усе хотів знати
Привітний, щирий, усміхався всім.
Казав всім,
що військовим хочеш стати...

До школи пішов –
щось знав, чогось не знав.
Веселий, добрий друзів мав багато.
Футбол бувало, з хлопцями ганяв,
не відмовлявся вдома помазати...
Ріс позитивний, щирий і простий.
До всіх привітний, добрий,
справедливий.

А я одне хотіла, сину мій,
щоб ти здоровим був і був щасливий...
Після школи до армії пішов.
Контракт.

У Маріуполі ти захотів служити.
Кохану свою дівчину знайшов.
Мріяв з нею свою сім'ю створити...
В АТО в гарячих точках воював.
Сміливий був ти, впертий і завзятий.
«В мене все добре» –

нам дзвонив, казав.
Просив молитися за нього і чекати...
Війну ненависну син в армії зустрів.
Зброю не склав,
в полон катам не здався.

Ненавидів всім серцем ворогів,
дивитись в очі смерті не боявся...
Не повернувся. Ангелом ти став.
Болем і горем всієї нашої родині.
Душу Господь твою до раю взяв,
а тіло привезли у домовині...
Без тебе зацвіте у травні сад.
Поле твоє господаря чекає.
Не прийде вже додому син і брат,
під прапорами рідний спочиває.
Свята тепер минають у сльозах...
Не знаю, де знайти змиритись силу.
Мій син, моє дитя на небесах.
А я їду до нього на могилу...

ЗАСНОВНИК ГАЗЕТИ «ДЖЕРЕЛО» – ПЕРВИННА ПРОФСПІЛКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ДНІПРОВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ» ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

Редакційна колегія:

В.М. ВАСИЛИНЕНКО, М.Г. ВАТКОВСЬКА,
Ю.М. МОГИЛА, М.І. РОМАНЕНКО,
В.Г. СЕРЕДНЯ, В.В. СИЧЕНКО, Л.О. ШАПРАН

Редактор, фотокор, дизайн і верстка Н.О. АНТОНЕНКО

САЙТ ОБЛАСНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ГАЗЕТИ
«ДЖЕРЕЛО»:

gdjerele.jimdofree.com

Свідоцтво про реєстрацію
ДП № 2244-982ПП від 24.01.2019.
Формат А3.

Адреса редакції:
49006, Дніпро, вул. Володимира
Антоновича, 70, Дніпровська
академія неперервної освіти.
Тел. 0952303947, 732-48-48.

E-mail: GDjerele@ukr.net